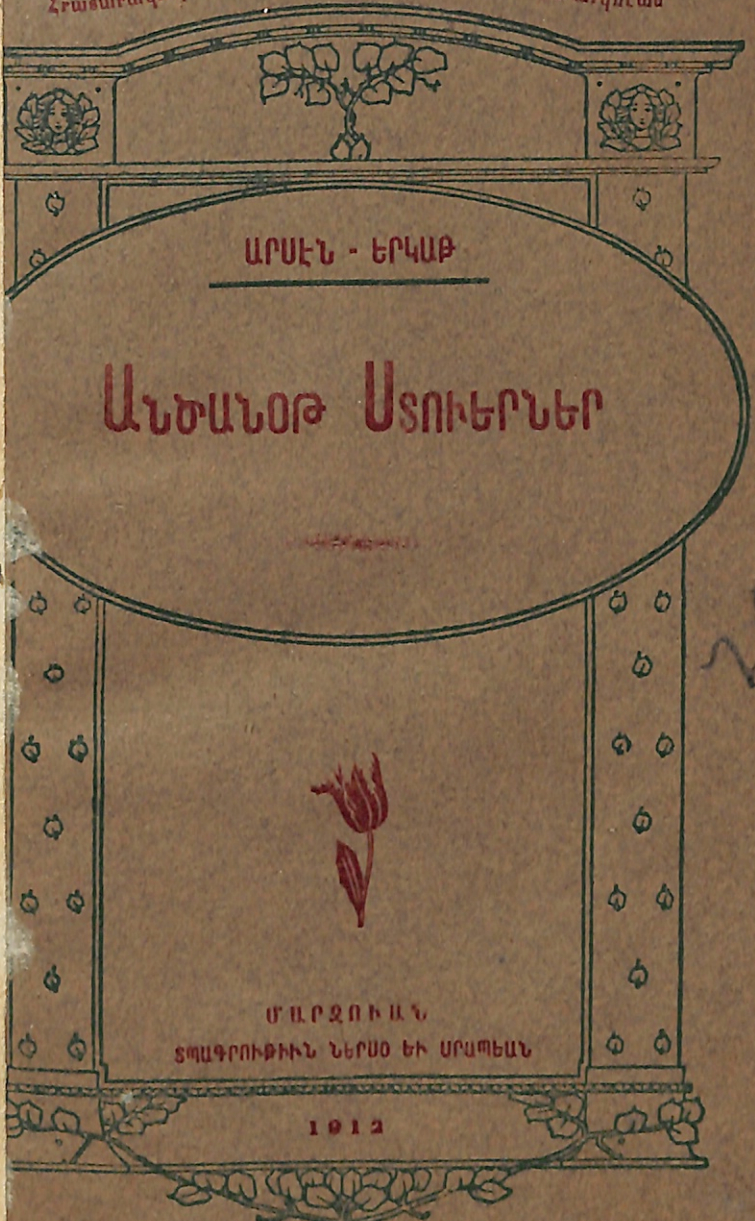

2011

E 2003

Հրատարակութիւն ՄԱՄԻՔՆԵ ՎԱՐՈՒՅՏՅԱՆԻ Մարզում

ԱՐՄԷՆ - ԵՐԿԱԹ

ԱՆՇԱՆՈԹ ՄՏՈՒԵՐՆԵՐ

ՄԱՐԶՈՒՄ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐՍՏ ԵՒ ՄՐԱՄԵՆ

1912

34

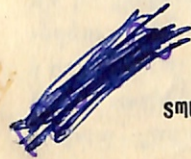
891.99

ՆՉԲՅ

ԱՐՄԷՆ ԵՐԿԱՅ

91

ԱՆԾԱՆՈՅ ԱՏՈՒԵՐՆԵՐ

ՄԱՐԶՈՒԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐՍՈ ԵՒ ՍՐԱՊԵԱՆ
1912

2072

ԱՐՍԷՆ-ԵՐԿԱԹ

Բնութեան եւ կեանքի գեղեցկութիւններուն դե-
նասի երգիչն է Արսէն-Երկաթ. իր պարզուկ ու ան-
սեքեւեք ոճին մէջ, քեւ յաճախ անոյճ ինքնուրուի
բարբառուն, արեւոտ պատկերներ են որ կ'որոտագծուին.
մեղմտեմունքով. փափկօրէն, ու անոնց հետաքրքրեալ
գործունքը կը գտնուի:

Բնասխմութիւն, վայելչութիւն, պարզութիւն իր
գրեւորակերպին եւեթ սիրուն զարդերը կը կազմեն:

Մտքոր զգացումներով անկենց ու անկեղծ պա-
սանի մըն է Արսէն-Երկաթ. իր բանաստեղծութիւնը
մտքորութեան ճանաչարարութիւնն իսկ է. ան գրած չունի
ցանկաբոյր երգեր, որ շատ մը կորահաս բանաստեղծ-
ներու պագչոտ երեւակայութեան արագորդութիւնը կը կազ-
մէ... Անոր երգերուն մէջ սերը կը քրքրայ հեզա-
սիւք գեղիւնի մը փնտջ քեւարայտութեամբով, հեռու
կիւրքին յաճախ կ'ստեղծուի ինքնուրուի:

Բնա՛ւ կաշխատեցած չես գտնուի զիկնք իր երգե-
րուն մէջ, որոնք հանդարտահոս ստուախի մը, վճիտ
ու գուշայ վստի մը զգումներով կը սահին, կը
փագեն այնքան առջեւ ու կը համակեն ինք ճիշդ
այն զգացումներով, որոնցով կը գրէ ան իր ստեղ-
քը ա՛յնքան որոշ ու հաւասարիւր քարզանութեանը
մը իր յուզումներուն. ո՛րքան սարքեր այն բանաս-
տեղծութեանն, այն փերքումներէն որ ողորդուին ու
կ'ողորդեն հայ գրական հրապարակը սա վերջին մեկ
քանի տարիներուն մէջ, անհասկնալի, անբնական.
անկապ, շողջողուն բառալերերով մը խճողուած, որ

78108 4.3

853-879

6746

յաւէս կը խօսի մեր ակաճեցներուն միայն . հպակցիկ սպառնալիքն մը բողոքով լոյ . իսկ մտքին ու արտիքին ուրեք . գոցցես գեարուեստական պոստիկներ , որոնք կենդանութիւն չունին : Արսիկ-Երկաթի փեր-
նածները գործի են բարեխախտարար այդ ծիծաղեցի վստմութիւններէն . անոնք կը խօսին մեր արտիկ հետ . մեր մտքին հետ , մեր հոգիին հետ , սիրուն մեքանադ-
անսութեամբ մը . որ իր երանգն ունի , որ իր բովան-
գին ունի , կենդանի պատկերաւորներու տոյսը մտնելով :

Հագին երեք տարի կ'ըզայ որ Արսիկ-Երկաթ ե-
րեցած է մեր մէջ ու գրաւած՝ իրեն պատմաւոր-
եցի մը . ծանօթ դիմել մը դարձեր է ան արդէն հայ
մամուլին . գրեթէ չկայ պարբերաբերք մը , որ իր հ-
ցերը բացած չըզայ անոր գոյսիկ փերնածներուն
առջեւ , մանաւանդ գաւառական մամուլը՝ յաճախ
հոտաւեռած է գաւառի այդ մեկոյ ծաղիկին արձա-
կած բուռններով :

Արգուման սպարակէն յոյս տեսաւ իր փանդիտիկ
հաւաստիական անդրակիկ բրթունքը , «Երգեցի»ն . որ
նուիրուած է «Նոր Սերունդին» եւ 282 էջերու մէջ
կ'անդիտիկ 118 էրգեր . գրեթէ անկէն ալ արեւելեան
աշխարհաբարով համեմուած : «Երգեցի»ին նկատմամբ
«Ազատամարտ»ի մէջ Պրն . Դարբինեանի գրած ֆնեա-
դասականը՝ ողջունքէն հետոյ , անիրաւ յարձակում
մըն էր լոյ եւ արդիւնք յայտնաբերեան , որ մեր
ծիծաղը շարձեց , քեւ յետոյ բան մըն է տեսնել փը-
մոտոյց Պարուններ , որոնք ֆնեադասի հովեր առած ,
ապարեղ կը նետնին , արժանապատուութիւններ վի-
րաւորեցու . արժանիքներ նստեցնելու անբարոյակա-
նութեամբ : Այսօր մենք կուզակն հրատարակել իր այս
«Անձանօթ Ստեղծները» որ կոչուած է մեր գրադա-
րակներուն համար ըզայ սիրուն ու գոյսիկ զարդ մը

բանաստեղծական : Զուգընթացօրէն կը հրատարակելի
նստել իր «Հնչեակներու Գիւր» որ իր համասոռ-
քեան մէջ գոհարիկ մըն է եւ կը բաղիսնայ երկու
մատերե . Ա . Հնչեակներու Գիւր , Բ . Արձաքէ Յոլեր :

Բայց ո՞վ է այս նորստի բանաստեղծը , որ կուզայ
մեզ ապահովել թէ փայլուն Ա.Պ.Գ.Ա.Յ մը ունի :

Արսիկ-Երկաթ (Շանկեան) ծնած է Ամասիա , 1893
Յուլիս 18ին , ուր անցուցած է իր անոյշ մանկու-
թիւնը , զոր շա՛ս երգած է . «Այն ասեմ կեանքը գե-
ղեցիկ էր եւ ծաղիկալառ» կը գրէ ինձ իր մեկ նա-
մակին մէջ ու կ'երգէ .

«Այն ասեմ երբոր ես մանուկ էի ,

Կ'ապրէի փոքրիկ բոլոյնի մը պէս ,

Կեանքս մտնուցն էր անկեղծ համբոյրի ,

Զրւարք էի ես :

Հիմա ծանօթ եմ կեանքի ցաւերուն ,

Եւ ծանօթ մահուան՝ որ յաւէս կ'ապրի ,

Ա՛յ կեանքս , աւա՛ղ , չէ՛ անցեալ սիրուն

Մըմուցն համբոյրի... :»

Ամասիա աշակերտած է տեղույն ազգային վարժա-
րաններէն մեկուն մէջ , ուր «չառ անգամ վարժապե-
սիս անգոյք հարուածներուն տակ շացած եմ» կը գը-
րէ : 1906ին մօրը եւ եղբայրներուն հետ հեռուացած է
ձնկապարեկ Եգիպտոս , Գահիրէ . վերագնելու հա-
ժար իր թմիչի հայրը , զոր տեսնել չէր գրեթէ 8 տա-
րիներէ ի վեր : Գահիրէի մէջ 1906-1910 յաճախե-
ր է Գալստեան Ազգ . Վարժարանը . ու հիմա կը զըս-
նուի Ֆրանսական Լիսէի բարձրագոյն դասարանը եւ
երկու տարիէն պիտի աւարտէ իր ուսանողական կեան-
քը : Մեր ջերմագին մաղթակները՝ իր ապագայ յա-
ջողութեանց համար :

Մարզուան 22 Յուլիս 1912

Մ . Վ . Ա . Բ . Ա . Պ . Տ . Տ . Ա . Ն .

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 20 horizontal lines.

Blank page with some faint, illegible markings and a diagonal line near the bottom right corner.

Ձեր ծոցին մեջ եղանակներ կան գողտրիկ՝
Որոնք հոգիս նոր աշխարհներ կը սանիկ՝
Ուր գինովցած բուրմունքներով՝ հանդարտիկ
Կ'օրօրուիմ ես թելերուն մեջ երազին :

Ու մերք հիւանդ՝ աչքերս փակ՝ կըսպասեմ
Գրգուանքներուն զեփիւռներուն՝ առսրւան ,
Եւ ձայներուն՝ որոնց տարած խորհուրդէն
Երգի մը պէս մեղամաղձոս՝ ես կուլամ . . .

Ու մերք յանկարծ հեռուներէն լսեապով
Կուզայ սիրուն եղնիկ մը՝ որ կը դիտե
Իր անուշիկ աչքերուն ցոլքը գինով
Աղբիւրներու ծրփանքին մեջ արձաքե . . . :

ՄՏՈՒԵՐՆԵՐՈՒՆ ՄԷՁ

Հոգիս մինակ , լուռ , կ'երագե տրտմազին՝
Հստուերներուն մեջ անճանօր՝ կորսրւած .
Ուր կեանքի լուռ , մեծ խորհուրդներ կ'ապրին ,
Ինչո՞ւ սիրքս լոյսի կարօս միտք մընաց . . .

Հստուերներ հեզգետե կ'անհուննան ,
Թողե՛ք ինձի միտք անոնց հետ անհուննալ .
Միայն այսպէս հոգիս հետ ես կըրնամ
Երազներ սիրել . եւ միտք ձեզ մոռնալ . . .

Ձեզ՝ որ կեանքէն կ'անցնիք ուրախ ժրպսազին ,
Մայիսներու վարդերուն մեջ՝ թառամած
Թերթեր գրտաւ ամեն ասեմ իմ հոգին ,
Եւ կեանքին մեջ ինչ որ դուք չեք հասկըցած . . .

Հոգիս գրտաւ կեանքին մեջ լուռ ըստուերներ ,
Կ'ուզեմ միայն ես կորսրելի՛լ անոնց եով .
Եւ հոգիս խաղաղութիւնը փրցուել .
Երգել ինչ որ կ'անցնի՛ լրդիկ արցունքով . . .

Հոգիս կ'ուլալ՝ շատ գաղտնօրէն , առանձի՛ն՝
Հստուերներուն մեջ անճանօր կորսրւած ,
Ուր կը փնտտեմ անկեղծ երազը՝ կեանքին ,
Ինչո՞ւ հոգիս լոյսի կարօս միտք մընաց . . . :

ԱՌՈՒՔԻՆՆ

«Լուսի՛ն, լուսի՛ն, բոյ միայն
 յիշատակներ խօսին...»—

Հետքնե՛ս սիրես կերբա՛ն
 Իմ երազներս ծաղկավառ
 Ինչպէս յոյսերը անո՛յժ գարնան
 Իրիկունները մեղմաբար:

Ու տենչանքներս կը մարին
 Ինչպէս վարդը պարտեզներուն,
 Եւ կամ սրբմունջը համբոյրին
 Ձեփիւռին ծոցը մղորուն...

Եւ այ՛բերս մեյամաղձո՛ս
 Յոլարանը կ'ըլլան սիրեսիս,
 Պատրանքներն ալ, ա՛խ, անոր մօտ
 Ա՛յ հուր չունին ինչպէս հոգիս...

Ու կը մընամ մինա՛կ, մինա՛կ
 Հասուերն ինչպէս ճամբուն վրայ,
 Ահասիայի շարժերուն տակ
 Կամ լինն ինչպէս՝ որ կը դողա՛յ...

Լոկ հեռաւո՛ր յիշատակներ
 Ինձի կուգան հիւանդ, սրտո՛ւմ,
 Օրօրեցե՛ք, հին երազնե՛ր,
 Օրօրեցե՛ք, ինձ, լրուսի՛ն...

ԱՆՄԵՂՈՒՔԻՆՆ

Անմեղութիւնըս կ'երազե՛մ հիմա,
 Աչներս՝ որոնք գարուններու պէս
 Շա՛ս անոյժ էին, աւա՛ղ, դեռ կըրնա՞յ
 Հոգիս բաժնըւիլ յիշատակներէս...

Կ'երազեմ ինչ որ եյա՛ւ ու գընա՛ց
 Ինչպէս որ կ'երբան ծաղկո՛ս գարուններ,
 Կամ իրիկնային ձայներն անմոռաց
 Յիշատակներու՝ զորս կըրնամ յիշե՛լ...

Կ'երազեմ ինչ որ իմ հոգիս կը զգա՛ր
 Դեռ զըւարթ փոքրիկ բրոշուցի նըման՝
 Որ կը սլանայ կապոյտին մեջ վառ
 Երբ հընչեն անո՛յժ երգերն առտըւան...

Երբ ծաղիկներէն եւ լընակներէն
 Չայներ բարձրանան շա՛ս խորհրդաւոր,
 Անմեղութիւնը՛ս հիմա կ'երազեմ
 Արեւոյտին պէս անո՛յժ, լուսաւոր...

Եւ աւա՛ղ . հոգիս պարապ է հիմա
Ինչպէս բրոշունի բոյն մը մոռցըւած ,
Եւ հիւանդ սիրքս դառնօրէն կուլա՛յ
Անճանօր կեանքի ցաւերն անկասկած . . .

Ա՛յ աչեերուս մեջ միայն կը փայլին
Մե՛ղմ , մելամաղձոս եւ ջրխուր ցոլեր ,
Սիրես ոսկեվառ յոյսեր գրնացի՛ն ,
--Թըշունի մը պէս չեմ կրնար երգել . . . :

ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ

Իրիկուան մեղմ ալմուկները կը սիրեմ՝
Որոնք այնքա՛ն բնեքօրէն կը մարին
Ինչպէս սիրես՝ որ շատ անգամ մերժուած են ,
Մի՛ս կը սպասեն մահուան անո՛յ շարունակին :

Երազանքի մելամաղձոս պահերուն
Կը սիրեմ ես ձայնն հեռաւոր աղբիւրին
Պուրակներու լրուրքեան մեջ օտօրուն՝
Ուր լուսինի շափրակները կը քափին . . . :

Ու փոթորկուող մըրմուկները իրիկուան
Ձեփիւռներու քեւերուն վրայ բուրմուկնոս ,
Ուր երազները ծաղկավառ կ'անհուննա՛ն ,
Եւ ձայները պատուհանիս փութն մօտ . . . :

Ու սրբմունակ յոգնութեան պէս իրիկուան
Յոգնած սիրքիս հառաչանքներն ալ սրբում ,
Որո՛նք պիտի սիրեն , յի՛շտն ու ըզզա՛ն
Ինչպէս սերը վերջալոյսի ձայներուն . . .

ՀԵՌԱՅՈՂ ՄԻՄԵՌՆԱԿՆԵՐՈՒՆ

Պատահանես ներս կուգան
Չոր սերեւներն առունին,
Մինչ կը բռնի անհրաման
Ծաղիկներու բազուկին:

Ա՛յ վսակը չի ձայներ
Պուրակներուն մեջ լրուիկ,
Ու կը լրուեն մըմունջներ...
Հոգիս հիւանդ ու բաղձիկ

Երազներո՛ւ, նրագի՛
Հիմա կուլա՛յ Տրխազին,
Մինչ սրբսօրեն կը մարի
Իրիկնամուսն առունին...

Հիմա կ'երբա՛մ խուսերով,
Լուռ ե՛ք, ձեր հին երգերեն
Գողջիկ վանկ մ'իսկ մոռնալով՝
Կը հեռանա՛ք. ես նորեն

Պատահանիս փոկ կեցած՝
«Երբա՛ք բարով,» կ'ըսեմ ձեզ,
Մինչ աղբիւրներն են լրում.
Բընուրիւնն է մահուան պէս...

Կ'անցնի՛ք, սակաւ կը մարին
Մե՛ղմ հաճանչներն առեւուն,
Սրգաւոր ու ցաւազին
Հոգիս կուլա՛յ: Անանուն

Յաւ մ'ունիմ ես սիրիս մեջ,
Առեան համբոյրը կըզգամ,
Պի՛ս՝ ըսպասեմ ձեզ անվերջ,
Ծիծեռնակներ սիրական...

Ձեզուք բերելըս շատ էր
Պի՛սի մեռնիկն չի դարձած,
Շատ էր մեռան, ծիծառներ.
Այժմ առունն է ծածկած

Անոնց հողերն՝ ոսկեզոյն
Թաւիշներով սերելի,
Որոնցմէ դուրս շա՛տ սրժոյց
Գուցէ քար մը կ'երելի...

Եկէ՛ք, եկէ՛ք, Ապրիլին
Կը գրսնէք նոր շիրիմներ.
Աւա՛ղ, ցաւոս Առունին
Շունչը Մահն է, ծիծառներ...

Պատահանիս սակ չեկած՝
Գնացէ՛ք այնտեղ, յաւիտեա՛ն
Շիրիմներուն մուցըւած.
Ուր ծաղիկներ միմիայն,

Վայրի, փոքրիկ ծաղիկներ
Հողերէն դուրս կը ժրպիսն,

Հոն գնացե՛ք, ծիծառներ
Ես պիտի լամ սրտագին...

Որովհետեւ ձեզ նրման
Կ'երթան յոյսերը սիրիս,
Արժայոյսները կորան,
Շա՛ս հիւանդ է խեղճ հոգիս...

«Երբա՛յ բարով», ապրիլին
Երբոր դառնա՛մ երգելով,
Պիտի գրտնե՛ք սրխազին
Հոգիս ի՞ր նոյն ցաւերով,

Նոյն տենցերովն յուսաբեկ:
Երեկ սիրքս զրւա՛րք էր,
Դու՛մ ի՛նչ բրի՛ք, ա՛խ, ըսե՛ք,
Ո՛վ հեռացող ծիծառներ...:

ԱՆԳՈՐՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կ'ուզեմ որ չանցնին աստերն այս ժրպտուն,
Եւ հրձձիւնները մեղմիկ զեփիւսին
Կ'ուզեմ որ երբեք, երբեք չի մարին
Եւ երկար տեւէ պարը յոյսերուն...

Լինեալով վրայ եւ պատրուակիս
Ծաղիկներուն մէջ՝ որոնք կը նազեն,
Ինչպէս ծրփանկներն աստերուն յոյսէն
Եւ յիշատակներ ունի խեղճ հոգիս...

Ու կ'ուզեմ որ դեռ յիշատակներ գան
Բոց սալու մարած երազանկներուս,
Որպէսզի սիրքս հիւանդ եւ անյոյս
Ուռիներու պէս գաղտնի չի լամ...

Որպէսզի դիւրեւած ձեր խոբուրդներէն
Օրորեմ սիրիս ցաւերը բոլոր,
Մոռնամ կարօք լըսին հեռաւոր
Եւ չի հասկըցուած տենցանկներն ամեն...

Որպէսզի կարող ըլլամ երազել
Ձեր համբոյրներէն արբիւ ու գիկով,
Կ'ուզեմ որ տե՛ւե՛ք երկա՛ր ժամերով,
Ո՛վ գիշերային անդորուրիւններ...

853-87

ԵՐԹԱԼԻԿ ԱՌԱՋ

Երբալեդ առաջ երբ յարգելով
 Խոսուսմբդ, գայիր հոն՝ ուր միասին
 Սիրել ուխտեցինք, մեծ ծառի մը հով-
 Կը շողային երբ ասղեր ու լուսին,

Երբալեդ առաջ երբ վերջին անգամ
 Ձեռքս սեղմեիր շա՛ս մըսերմօրեան,
 Ու մըմընջե՛իր լրո՛րկ գիշերուան
 Հովիկներն երբու ձայներ կը բերեն,

Պիտի չուզեի շա՛ս դառնօրեան լալ,
 Ու մոռնալ ծաղիկ երազներս ամեն,
 Եւ սիրոյ մա՛հուր գարունը պայծառ,
 Անմեղուսիւնն երբ կը բացուի նորեն,

Պիտի ուզեի երազե՛լ այնքան
 Ծաղիկներ. ինչ որ չեն տեսած երբեք
 Թիթեռնիկները գեղեցիկ գարնան,
 Ու պիտի չըլլար հոգիս յուսաբե՛կ...

Պիտի երթայի քեզ չի մոռնալով՝
 Լ՛ուռ գիշերները բափառիլ մինակ,
 Երազե՛լ քեզի մեծ ծառի մը հով,
 Երբ կը ծիծաղին ասղեր ու լուսնակ...

ԻՐԿՈՒՆՆ Է ԱՆՄԱՅՔ

Իրկունն է անձա՛յր, արեւուն ոսկին
 Լուսավառ կայծեր չորս դին կը ցանէ,
 —Քիչ վերջը, գիտեմ, ասղերն արծաթե
 Երկինքէն ինձի պիտի ծիծաղին... ,

Ծառերուն մեջէն բրոշուն մը կ'երգէ,
 Ու տերեւները մեղմի՛կ կը դողան,
 —Քիչ վերջը, գիտեմ, զըւարթ լուսրկան
 Իր հանանչները վար պիտի բափէ...

Իրիկունն ձայներն հիմա կը լրսուին
 Եւ եղանակներ, երգեր հեռաւոր,
 —Քիչ վերջը, գիտեմ, մըմուռնջներ աղուոր
 Պիտի յաջորդեն աղմուկներուն սին...

Քայց գիշերին մեջ՝ ուր յիշատակներ
 Եւ չըմնաղ վարդեր կ'երազե՛ հոգին,
 Ա՛խ, որո՞նք ինձի կը սիրեն կրկին,
 Կամ, քե՛ք, որո՞նք կ'ուզեն ինձ յիշե՛լ...

ՄՊԱՍՈՒՄ

Կը սպասեմ քեզի, ծաղիկներ ունիմ,
 Զանոնք քաղցեցի մազերուդ համար,
 Կաղնիներուն սակ չե՞ս ուզեր ըլլայ,
 Երբ վերջալոյսի ձայներ կը լսուին...

Ուր տեսները կը լրսեն միայն
 Ինչ որ շրթունքներ կը մընջեն գաղտնի,
 Եկո՛ւր, հոգիս լոյս ու բոցեր ունի
 Ծաղիկներուն չափ մոռցրած գարնան:

Եկո՛ւր որ քեզ հետ նըստիմ միասին,
 Խօսիմք այնպէս որ սիւզերը տանեն
 Մեր մարմունքները շա՛նք քրտնաբեր
 Անոնց՝ որ սիրոյ տենչանքներ ունին...

Եկո՛ւր որ չի լամ անյոյս ու միմակ,
 Ծաղիկներս արդէն կ'երազե՛ն քեզի,
 Քեզ համար, գիտե՛ս, շա՛նք ըսպասեցի,
 Լո՛ւր իրիկունքներ, կաղնիներուն սակ...:

ՆԵՂՈՍԻ ԱՓԵՐՈՒՆ ՂՐԱՅ

Ափերուդ վրայ գիշեր մ'ուզեցի
 Երազներուս հետ մոլորիլ միմակ:
 Դեռ վերջալոյս եր: Ճանանչն արեւի
 Կը մարէր մեղմի՛կ հորիզոնին սակ...

Շա՛նք հեռու էի արդէն սենեակէս՝
 Ուր գիշերները ինձի կը ժպտէր
 Լուսնակին դէմը վառ լոյսի մը պէս,
 Բայց զրւարք ըլլալ ես չէի ուզեր...

Եւ պատահանիս մաշած փեղկերէն
 Ան կը դիտէր ինձ, ան, գիշերներու
 Սիրուած բազուկին. լետոյ ժպտօրէն
 Բոց կուտար սիրիս, բոցեր յուսալու...

Մինչդեռ սեղանիս վրայ կը մարէր
 Թուղթի եւ գիրքի լայն դաշտի մը մեջ
 Իմ բանաստեղծի նըրազքս անտէր,
 Յետոյ յուսընկան կը դիտէր անվերջ...

Կը քալէի՛ դեռ... կ'ուզէի՛ ըլլար
 Ճամբաս անճանօր. միայն տեսնէի՛
 Քու այիքներդ՝ որոնք ոսկեվառ
 Քօղ ունենային, համբոյրն արեւի...

Առաջին անգամ, յետոյ հոս էին՝
 Անոնք արձաքի շողերու մեջեն,
 Մինչդեռ ֆայլերըս անվերջ երթային,
 Ձեփիւռներ գային հեռո՛ւ դաշտերէն...

Երբոր լրֆեցի սենեակըս, արդէն
 Հօտերը դեպի գիւղ կը դառնային,
 Եւ բոժոժներու զանգիւնը նորէն
 Կը փուրար դեպի աշխարհն Երազին...

Արմաւենիներ ջուրերուդ վրայ
 Արեւէն իրենց բսուերն ունէին,
 Մինչդեռ մակոյկ մը քեթե՛ւ, հեզասահ
 Գոզցես կը սուրար դեպի արեւին...

Լրուօթիւնն եկաւ յետոյ շա՛ս կամաց
 Իր երազային ծոցն ընդունելու
 Ինչ որ երազ էր, յոյս կամ չի մոռցուած
 Անձանօր վիշտեր, եւ հեռո՛ւ, հեռո՛ւ

Կ'երթայի մինա՛կ, որովհետեւ ես
 Ափերուդ վրայ գիշեր մ'ուզեցի
 Մոլորիլ մերժուած սիրահարի պէս.
 Եւ կը ֆալէի՛ եւ կը ֆալէի՛...

Խոր գիշերին մեջ ժրպսուն լուսնակն էր
 Ընկերն հոգիիս իր կապոյտ լոյսով.
 Եւ ալիքներդ գիտէին երգել,
 Ինձի սէր մընջել հազար շեշտերով.

Անոնք կուգային ափերդ ծեծելու,
 Մերք կը ցրուէին լուսընկային սակ.

Յետոյ մըմունջըդ կ'երթար շա՛ս հեռու
 Եւ նորէն կուգար, այսպէս շարունակ

Երբդ կը լսուէր, կը մարէի... սակայն
 Գեղեցիկ էիր եւ խորհրդաւոր.
 Ջուրերուդ մեջը միայն լուսընկան
 Ունէր վառ ժրպիտ, շողեր լուսաւոր...

Եւ ոչ մէկ մակոյկ հայելանրման
 Կուրծքդ կը նեղէր իր մեղմ զնացում...
 Ի՞նչ սիրո՛ւն էիր երազի նրման,
 Ես անեա՛րժ կեցած գեղեցկութեանդ հով՝

Կը հիանայի՛ եւ կ'երազէի՛...
 Մինչդեռ ինձ կուգար շա՛ս հեռուներէն
 Վանկ մը գիւղական մարած սիրերգի...
 Ինձի կը զրգուէր սիւր մեղմօրէն...

Եւ այսպէս մինա՛կ, այսպէս առանձին
 Ես ու՛ր կ'երթայի... ջուրերդ հովքս
 Միշտ մըմընջելով ու՛ր կը դիմէին...
 Անհունութիւնը չէ՛ի նանչնար ես...

Մոլորած էի ափերուդ վրայ...
 Վերջ չունէր նամբաս, գեփի՛ւն եւ աստիւեր...
 Գու ջուրերուդ մեջ արձաք լուսընկայ,
 Եւ հոգիիս մեջ անհու՛նը կ'այրէր...

ՕՐՈՐՈՅՆԵՐԸ

Ճասէր կը մեկնին. ծովսփին վրայ
 Լրուրեան ծոցը հեկեկաններ կան,
 Իւրաքանչիւր սիրտ գարուն մը կուլայ,
 Կը բօռնին վարդերն ալ երջանկուրեան...

Հեռաւոր սեղեր հայրերը կ'երթան,
 Ու սրնակները կը մընան լուսած,
 Օ՛ր, բայց, մայրերը կուլան շա՛տ անգամ
 Օրորոցներու ֆովիկը նրսած.

Եւ անոնց սիրովն անոնք կը յիշեն
 Խեղճ հայրերն՝ ուրիշ կը մընան հեռուն,
 Անոնց գեղեցիկ ու խոր զրգուանէն
 Կ'երազեն գայի՛ք օրեր ժրպսուն...

Իսկ հեռուն, այնտեղ, հեռուն կորսուած,
 Ուր օտար արեւ, աստղեր կը շողան,
 Հայրերն ալ, սուա՛ղ, միեւնոյն լրժուած
 Օրորոցները կը յիշեն. կուլան...:

ԱՆՈՐՈՇ

Լուսնակն է ծաբեր լրնակին վրայ,
 Ամեն կողմ անո՛յ՛ս ձայներ կը լրսուին,
 Ի՛նչ ներդաշնակ է երգը գիշերին,
 — Բայց ըսէ՛ք՝ ինչո՞ւ դեռ հոգիս կուլայ...

Աստղերը պայծառ աղամանդներեն՝
 Ռոնք ինձ կուսան հրմայն անանուն՝
 Անոր մըսերիմ, վառ ժրպիսներուն,
 — Բայց, ըսէ՛ք, ինչո՞ւ սքիսուր եմ նորեն...

Պասուհանիս ֆով կըրգամ որ ինձի
 Մէկը ձայն կուսայ գաղտնի մըրմուկոյով
 — Անուշիկ ետա՛գ, իմ անկեղձ գորով,
 Ո՞վ ես դուն՝ զոր ես այնքա՛ն սիրեցի...:

ՁԻՓ ԵՆԻՆ ԵՐՈՒ

ՄԵԼ ԱՄԱՂՁՈՏՈՒԹ ԻՆՆԸ

Ձիբենիները, սրբմունակ ծառեր,
Վերջալոյսեն՝ որ սակաւ կը մարի՝
Վերջին մարմունն ցոլբեր են առեր,
Ինչպէս որ վերջին անկեղծ համբոյրի

Փրսփրսուք միտ սիրող սիրտերուն
Շա՛ս խոր տեղերը կ'ապրի գաղտնիքն,
Ձիբենիները առեր են սրտում
Իրենց մեջ յետին ցոլբեր արեւեն...

Անոնք կ'երկարին մինչեւ հորիզոն,
Կ'երկարի սարսա՛մ եւ մեղամաղձո՛ս
Խորհո՛ւրդն ալ իրենց մինչդեռ հոս ու հոն
Սիւքը կը փախչի մե՛ղմ, անուշահոտ...

Անոնք կ'երկարին հեռո՛ւն, շա՛ս հեռո՛ւն...
Ինչպէս աշխարհ մը կանանչ երանգի,
Եւ կուտան անո՛յ՛ց յոյզ մը սիրտերուն
Երբոր կը հրծծէ՛ սիւքը մեղմակի...

Մ, այս իրիկուն անոնց սրբմազին
Խորհուրդն է՝ որ միտ սիրտս մեջ կ'ապրի,
Եւ մեղամաղձո՛ս, գողտրիկ, հեշտագին
Իրենց սրբմութիւնն անկեղծ համբոյրի...

Մ, այս իրիկուն ես որքա՛ն կ'ուզեմ
Որ սիրս անոնց հետ մինչեւ հորիզոն
Թեւե՛ր ունենայ, քեւե՛ր երբ նորէն
Մեղմիկ սիրտերն յրսուին հոս ու հոն...

ԾԱՂԻԿԻ ՔԵՐՔԵՐ ,

ՓԱՌՊՄՈՄ ՔԵՐՔԵՐ...

Ծաղիկի քերքեր , քառամած քերքեր .
Որ կուգամ ինձի պատուհաններու .
Ձեզի կը բերեն աշուն փամփներ ,
Ծաղիկի քերքեր . քառամած քերքեր...

Կ'իյնամ սեղանիս բուղբերուն վրայ ,
Ձեզ բնկեր կ'ըլլան ցաւագին երգեր ,
Սիրքս ձեր չըմնաղ անցեալը կուլա՛մ ,
Կ'իյնամ սեղանիս բուղբերուն վրայ...

Աշուն հովերը ձեզի քո՛ղ բերեն
Ճակատիս վրայ , մագերուս վրայ ,
Եկե՛ք հեռաւոր դարասաններէն ,
Աշուն հովերը ձեզի քո՛ղ բերեն...

Ծաղիկի քերքեր , քառամած քերքեր ,
Դուք յոյսերը եք , որ ինձի կուգամ ,
Սիրես հեռացած սրժոյն երազներ .
Ծաղիկի քերքեր , քառամած քերքեր...

Բայց ոչ ոք կուլայ , յոյսես մաւա՛ծ ,
Ես ձեր գեղեցիկ անցեալը կուլա՛մ ,
Արեւոյսները կը մարին կամա՛ց ,
Ա՛խ . ոչ ոք կուլայ յոյսերս մաւա՛ծ...

ԱՔԱՍԻՆՆԵՐԷ ԼՈՒՍՆԱԿ ԳԻՇԵՐՈՎ...

Ախարաները լուսնակ գիշերով
Պատուհանես նես կը նային գաղտնի
Սեղանիս վրայ մինչդեռ կը մարի
Սրբաւոր լոյսս աղօս նանանչով...

Մէկը չի բաղխեր դուռը սենեակիս ,
Ախարաներէն անոյժ կը ժրպի
Տամուկ աչերուս լուսնակն արժաքի ,
Եւ անվերջօրէն կը սանջուի հոգիս...

Դեռ պիտի մընամ այսպէս , ես գիտեմ ,
Հիւանդ երազիս մըսերմութեան հետ ,
Ո՛վ ախարաներ , քերքերս յաւե՛ս...
Եկե՛ք , դուք գիտե՛ք որ սիրքս նորէն

Խոր լըռութեան մեջ կը սանջու՛ի երկար ,
Դուք բնկերներս եք , ինձ կը հասկընամ ,
Գիտե՛ք որ բոց կայ հիւանդ կուրճիս սակ .
— Երկ հոն երազն անհունին կ'երբար...

Հիւանդ երազ մը ունիմ արդ , գորով .
Ժրպիս կամ գարուն , բոլորը չի կա՛ն ,
Ձեր խորհուրդին մեջ սխառունակ կուլա՛մ ,
Ո՛վ ախարաներ լուսնակ գիշերով...

ՄԵԼԱՄԱՂՁՈՏՈՒԹԻՒՆ

Կը լրձեն բոլոր ձայներն իրիկուան,
 Եւ լրձուքիւնը քիչ քիչ կ'անհուննայ,
 Դարասաններէն, դաշտերէն հիմա
 Բուրմունքով օծուն սիւեքը կուգան...

Եւ լրձուքիւնը քիչ քիչ կ'անհուննայ,
 Կը մեռնի վերջին վանկ մը սիրերգի,
 Մինչ սիւեքին առջեւ վարդը կը կըքի,
 Վերջալոյսն է փառք ծովակին վրայ...

Կը մեռնի վերջին վանկ մը սիրերգի,
 Հովուերգութիւնը կը լրձէ դաշին
 Մինչդեռ կը ժրպօքի դաշտերէն անդին
 Լուսնակին դէմքը մախուր արծաթի...

Հովուերգութիւնը կը լրձէ դաշին,
 Կը դառնան գիւղի հովուհիներն ալ,
 Անոնց կախարդիչ տեսքն գիտովնալ
 Կը փութայ քեքեւ սիւքը մեղմագին...

Կը դառնան գիւղի հովուհիներն ալ
 Նազաններուն հետ իրենց մոգական,
 Մինչ մրշակները խորհիք կը փութան,
 Մեծ լրձութեան մեջ կ'ուզէ անհունն ալ

Իմ հիւանդ հոգիս կարօտ երազի՛ ,
 Կարօ՛տ լոյսերու՝ որոնք կը մարին ,
 Ու ծաղիկներուն չբնաղ գարունին...
 Երազըս մահուան ծոցը կը սուզի՛...

Օ՛ , այս անհունցած ներդաշնակութեան
 Անձանօր ծոցին՝ ուր լոկ կը սիրէ
 Երազաններու դրախտը վարդէ .
 Իմ հիւանդ հոգիս կ'ուզէ՛ որ դառնան

Մարած երազներս ծաղի՛կ եւ գարուն
 Վառ ճանաչներովն արշալոյսներուն ,
 Որպէսզի չի լամ պատրանքն հեռուն
 Գարնան այս լրձիկ իրիկուններուն...

ՎԵՐՉԱԼՈՒՍԱՅԻՆ

ԱՆԳՈՐՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՁ

Այս իրիկուն լայն դաշտերուն վրայեն
Երբ վարդագոյն վերջալոյսը կը փախչի
Տեղի սալով վառ գիւշերին՝ որ նորէն
Աստղերուն հետ կը բերէ գիրքն երազի.

Ես նրսած եմ պատուհանիս ետ մինակ
Եւ առանձին, ոչ ոք ինձ հետ կը խօսի,
Ձեփիւղներն են որ նակասրս մեղմունակ
Կը զրգուեն եւ կը փախչին գիրքն երազի...

Միջոցեա ահա՛ անդորուքեան մեջ անհուն
Ես կը յրսեմ, հեռուներէն ինձ կ'ուզայ
Գիւշերներու անոյշ սիրերգ մ'անանուն,
Այրած կուրծքիս կը զարնուի՛ եւ կ'երբայ...

Կը կարծեմ քե երազներս կը շողան,
Եւ մէկն ինձի, ամբոյսէն մէկը սիրեսիս
Բոցե՛ր կուսայ... ըսե՛ք, դարձեալ պիտի լա՞մ,
Թե, ա՛խ, վաղը պիտի յուսայ դեռ հոգիս...

Պիտի խօսի՞ մէկն ինձի հետ այս պահուն
Երբ վարդագոյն վերջալոյսը կը փախչի
Երբ կրսպասեմ անդարձ գնացած յոյսերուն,
Երբոր հոգիս անվերջօրէն կը վառի...

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ

(Ն/ար Mlle Rosetta Cassin/)

→→→→→

Կը սարսրուան երանգները անանուն
Վերջալուսուած հորիզոնին մեջ տարտա՛մ,
Լրնակի մ'եզրն եւ դաշտին մեջ ծառեր կան՝
Որոնք գոգցես խորհուրդներ են քարաւուն

Ձեփիւղներու քրքրուովն անըման,
Եւ նանանչովն վերջալոյսին՝ որ կ'երբայ,
Կըզգամ, աւա՛ղ. որ սիրեսիս մեջ ցաւ մը կայ,
Եւ հիացուած անմեղ տեղերն ա՛լ չի կան...

Կապոյտ, կարմիր, երկու գոյներն ալ սրմոյն,
Բրլուրի մը կուսան երազ մը սիրուած,
Կը սպասեմ որ մազերն ուսին ցանցընած՝
Իզնէ շուսով մերկ վրճուկն իմ տեղերուն...

Եւ հեռաւոր կապոյտներէն կ'ուզեմ որ
Շուսով դառնան նրւագներով օրօրուն
Չըմնաղ կոյսերը գիւղակին եւ անհուն
Երջանկութիւնը ծափ զարնէ լուսաւոր...

... Ու կը սպասեմ, ինչպէս հարցումը գողտրիկ
Պատասխանին երջանկաբեր «կը սիրես գիս...»
Սիրքս կուլայ՛, արեւմուտն այս գեղեցիկ
Ներդաշնակուած սրբամուրհիւնն է հոգիս...

Ո՛վ, ԱՆՈՅՇ ԳԻՇԵՐ...

Ինչ խոր հրձիւններ կը լրսուին հիմա
Յոցր գիշերին՝ որ անհունօրէն
Իր մոգութիւնը կը բերէ նորէն,
Անոր զրգուանքին հոգիս՝ որ կուլայ...

Աստղավա՛ռ գիշեր, անոր խորհուրդին
Ինչ որ պահած եմ սիրսիս մէջ գաղտնի .
Հոգիս՝ որ կուլայ, երազ մը չունի,
Ես զբրկել կ'ուզեմ գիշերն հեշագի՛ն...

Մոգական գիշեր, գիշեր անսահման՝
Որ լրութիւնը կը բերես սիրսիս,
Աւա՛ղ, չի կրնար երազել հոգիս,
Եւ աչքերուս մէջ ժրպիտներ չի կան...

Մրսեմութիւնըդ հոգիի՛ս սանջուած,
Կախարդիչ գիշեր, կը հասկընաս դուն,
Բե՛ր մեղամաղձոս, հիւանդ եւ սրտում
Հոգիդ հոգիի՛ս, գիշեր անհունցած...

Բե՛ր զրոյցներդ, գիտովցո՛ւր ինձի
Գեղեցկութեանըդ անհուն խորհուրդով,
Յկո՛ւր կոյսի մը պէս սարսրալով,
Որովհետեւ ես եեզ Ե՛մ սիրեցի...

Որովհետեւ ես սանջուած եմ, գիշեր,
Հեշավառ երգե՛ր սիրսիս վիրաւոր,
Գինովութիւնըդ քափանցե՛ անոր
Եւ անհունապէս սերըդ անարգել...

Ո՛վ անոյ՛ց գիշեր, կ'երազեմ հիմա
Գրգուող գիրկիդ մէջ՝ որ անհունօրէն
Քր մոգութիւնը կը բերէ նորէն,
Մրսեմի՛մ երգե՛ր, հոգիս՝ որ կուլայ:

ՄԱՐԱԾ ԵՐԱԶՆԵՐ

Ա՛լ ոյժ չունիմ փայլու ,
Յոգնեցա՛յ, փոյրեր ,
Ես գրնացի՛ շա՛ս հեռու ,
Անցայ պարեկներ . . .

Երազներս փրնսուեցի ,
Քոյրե՛ր , չի գրսայ ,
Վերջին կայծ մը կը մարի՛
Հոգիիս վրայ . . .

Երազներս վա՛րդ էին
Ձեզի պէս , փոյրե՛ր ,
Անոնց ծաղիկ կուսային
Դարձող զարուհներ . . .

Անոնց ժրպիսն եր քրնոյժ
Ձեր այփերուն պէս ,
Հիմա ու՛ է , փոյրե՛ր , ո՛ւ՛ է ,
Ա՛լ ոյժ չունիմ ես

Որ վեր առնե՛մ նամբորդի
Ցուպրս , եւ փալե՛մ ,
Արդէն ես շա՛ս փալեցի
Մեծ նամբաներէն . . .

Դեռ չի գրսայ , չեմ գիտեր
Ինչո՞ւ հեռացան ,
Կը քափքրփին տերեւներ
Հովերէն աւնան . . .

Անոնց պէս ալ գրնացի՛ն
Քամիներուն հետ
Իմ յոյսերս ժրպսազից
Յաւիտեա՛ն անհետ . . .

Ա՛լ չեմ ուզեր ես փայլ ,
Քոյրե՛ր , յոգնեցա՛յ ,
Վերջին նանանչն է մարեր
Հոգիիս վրայ . . .

ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐՈՒ ԵՆԻՔԱՇԵՆԱԿՈՒԹՒՆԵՐ

«Չայներ, միայն ձայներ տներո՛ւ, սիրուն,
 ե՛ւ զեփիւռին զիրկը ե՛ւ քերթերուն մէջ
 Ծաղիկներուն, ամէ՛ն տեղ, ամէ՛ն տեղ ձայներ՝
 Թրբաւցող փսփոացող ձայներ իբր քէ
 Հրծծիւնները ըլլային լուծ համբոյրներուն...
 Չայներ միայն ձայներ երկնային
 Խաղաղութեան մէջ...»

Չեր ներդաւանակութենէն, լու՛ն իրիկուններ,
 Հոգիիս սրբաւորիւնն է ներդաւանակուած,
 Կը մընամ պատահանիս եով միեանկ
 Չայներ կը լրսեմ, երգեր լրուած՝

Որոնց փրսփրսուկները դեռ կը լրսուին
 Գիրկը զեփիւռին իրիկուան,
 Իրիկուններ «Բանաստեղծական իրիկուններ»
 Սենեակիս մէջ ուր միայն

Տանջանքներուս հետ առանձին եմ 7
 Եւ երգներուս՝ որ կը մարի՛ն,
 Իրիկուններու սրբաւորեան մէջ
 Ինչպէս ցոլերը վերջալոյսին . . .

Կ'ուզեի՛. կ'ուզեի՛ միայն ձեզմով
 Օրօրեղ հոգիս՝ որ կուլա՛յ,
 Միայն ձեր նրագներէն
 Ինչպէս մըմունջները՝ ծովակին վրայ... .

Միեանկ եմ, կը լրսե՛մ, կը լրսե՛մ
 Չայներ, միտ ձայներ մեղմագին,
 Չայներ ամէն տեղ, ձայներ սենեակիս մէջ,
 Ո՛վ իրիկուններ սրբաւորին...

Չայներ քրքրուուն, նրագներ,
 Փրսփրսուկներ համբոյրի.
 Իրիկուններ, ձեր մեղմաւորան ներդաւանակութենէն
 Հոգիս է՛ որ, հոգիս է՛ որ միտ կ'այրի՛...:

ԳՐԱՅԵՆԼ ԵՆՂՈՍԻՆ

Արմաւենիներ ըսուեր կը ձրգեն
 Զուրերուդ վրայ յուսնակ գիւերով,
 Որոնք հոգիիս մըմուռնջներ կ'ուղղեն,
 Յետոյ կը փախչին հազար սիրերգով:

Ափերուդ վրայ նըստի կուգայի
 Երազներուս հետ՝ որոնք վառ էին,
 Իսկ հիմա սիրքս խեղճ է, ամայի,
 Ա՛լ լըսել չեմ գար երգը Նեղոսին...

Երեք օր է որ փակուած եմ այսեղ,
 Նեղ սենեակիս մեջ, սրխուր է հոգիս,
 Յիւրուրքեանս մեջ դուն գիտես երգել,
 Հազա՛ր կ'երպերով ինձի կը խօսիս...

Յիւրուրքեանս մեջ ըսուեր կը ձրգեն
 Արմաւենիներ ջուրերուդ վրայ,
 Իսկ դուն կը փախչիս միտ մըմուռնջելէն,
 Ա՛խ, հին երազքս ետ պիտի դառնամ...

Նորէն պիտի գամ քեզի լըսելու,
 Ափերուդ վրայ յուսնակ գիւերով,
 Պիտի ունենամ ըղձանք մ'երգելու՝
 Երբ քեզի դառնամ մարած յոյսերով...

ՊԱՏԱԿԵՐՆ ԵՐԸ ՊԱՏՈՒՀԱՆԷՍ ԴՈՒՐՍ

Պատահանես դուրս անոնք կը ծընին,
 Կապոյտ պակերներն անորո՛ւ, սիրուն
 Ինչպէս դրախտն իմ երազանքներուն
 Պարեզներուն մեջ կամ ծոցը դաշին...

Պակերներ որոնք կանանչով հիւսուած՝
 Կը դողան ինչպէս ջուրը լընակին
 Այնքան գրաւիչ, այնքան հեշտագին,
 Երբ յուսնակն անոր համբոյր է սրած...

Պակերներ քննա՛յր, ժրպսուցակ գոյնով,
 Եւ սարսափօրէն գողտրի՛կ, ծիծաղո՛ւն,
 Օ՛ր, պակերներու սիրուած սրխուրքիւն՝
 Որ կը քրքրուաս հառաչանքիս քով...

Պատահանես դուրս դաշտեր կան անձայր,
 Եւ պարեզներու գեղեցկութիւններ,
 Իմ հիւանդ հոգիս ա՛խ, ինչպէ՛ս կ'ուզէի
 Որ անոնք պէս լո՛ւն եւ քաղձոս ըլլա՛ր...

ՏԵՐԵՆՆԵՐԸ ԿՐ ԲԱՓՔՐՓԻՆ ...

Տերեւները կը քափքրփին ծառերէն...
Աւեան քամին զանոնք փոքրիկ սենեակէս
Ներս կը բերէ, գրասեղանքս արդէն
Ծածկըւած է տերեւներով... — գիտեմ ես

Որ իմ հոգիս երազ չունի, ո՛չ ալ վառ
ձանձանչ մ'յոյսի՝ որ պիտի տար անկասկած
Կեանքի ոյժը, աւա՛ղ հիմա չեմ կրնար
Քաղ մ'իոյ առնել... — Տերեւները քափքրփած

Պատահանէս խեղճ սենեակքս կ'այցելեն՝
Ուր առանձին՝ ես նրսած եմ սրտմունակ,
Տերեւները կը քափքրփին ծառերէն.
Յոյսերս արդէն երբ մտած եմ կուրծիս տակ...

Ո՛վ պիտի տայ, ըսե՛ք, բոցե՛ր հոգիիս
Որ ալ չի լամ, որ դեռ այրի՛մ յոյսերով,
Ո՛վ պիտի զայ բաղիսել դուռը սենեակիս,
«Ե՛ս եմ, եկա՛յ քեզ կը սիրե՛մ...» հրծծելով...

Եւ այն ատեն տերեւները քո՛ղ քափին,
Աւեան քամին զանոնք փոքրիկ սենեակէս
Ներս քո՛ղ բերէ, պիտի յուսա՛յ իմ հոգին,
Երազիս հետ երբե՛ք պիտի չի լամ ես...:

ՄԱՅՐԱՆԱՆ ՍԷՐ

(Նկար ԷՕԺԷՆ ՔԱՌԻԷՌԻ)

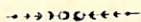
Համբոյրները կը փրսփրսան, լրուրի՛ւն,
Մինչ շրթներ կան՝ որ լրած են մեղմօրէն,
Մինչ աչքեր կան՝ որ դիմած են դեպի բուն,
Համբոյրները կը փրսփրսան, լրուրի՛ւն...

Նայուածներու ի՛նչ տներման խորհուրդներ,
Գրգուաններու եւ գորովի ի՛նչ սահման՝
Որ կ'անհուննայ ինչպէս պայծառ երկիններ,
Նայուածներու ի՛նչ աներման խորհուրդներ...

Լ՛ուռ... փրսփրսուր մուրին մեջ քո՛ղ յածի,
Փրսփրսուր համբոյրներու, գեփիւռին,
Ինչպէս հրծծի՛ւնը ներդառեալ, համբոյրի,
Լ՛ուռ, փրսփրսուր մուրին մեջ քո՛ղ յածի...

Ջարթօնը դեռ հեռո՛ւն, հեռո՛ւն քո՛ղ ըլլայ,
— Համբոյրները կը փրսփրսան, լրուրի՛ւն... —
Այս սերերուն առջեւ մարդը վար կ'իյնայ,
Ջարթօնը դեռ հեռո՛ւն, հեռո՛ւն քո՛ղ ըլլայ...

ՏԵՍԻՆՆԵՐ

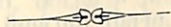
Պատահանես ներս կը խուժէ իրիկուան
 Բուրումներով օծուած զեփիւռը մեղմի՛կ,
 Մինչդեռ կ'անցնին պարեզներէն հանդարտիկ՝
 Վերջալոյսի ոսկի ցոլներն աննրման...

Պատահանես ներս կը խուժէ, կը մարի՛
 Իմ այրուած հակսիս վրայ իրիկուան
 Անո՛յ զեփիւռն՝ որ կը հրծծէ աննրման
 Եւ գեղեցիկ վառ զրոյցներ համբոյրի...

Պատահանիս սակէն կ'անցնին միշտ սիրուն
 Աղջիկները մեր ծաղկազարդ գիւղակին,
 Գինովութիւն մը կը գրրկէ իմ հոգին,
 Կը յանձնըւիմ երազանքի բեւերուն...

Իսկ կը զգամ քէ երազըս մեղմ կը մարի՛...
 Պատահանես ներս կը խուժէ իրիկուան
 Անո՛յ զեփիւռն՝ որ կը հրծծէ աննրման
 Եւ գեղեցիկ վառ զրոյցներ համբոյրի...

ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՁԱՅՆՆԵՐ

Իրիկուան ձայներ, իրիկուան ձայներ,
 Ինչ վառ շրթունքներ կը հրծծեն ձեզի,
 Որ ինձ կը բերէ նրազն երազի,
 Իրիկուան ձայներ, իրիկուան ձայներ...

Դաւեսերէ՞ն կուզաք կամ անտաններէն՝
 Ուր կը սարսրուայ սիրերգը ջուրին,
 Խորհուրդներ էք դուք սրժոյցն, ժրպատգի՛ն,
 Դաւեսերէ՞ն կուզաք կամ անտաններէն...

Լիներէ՞ն կուզաք, կապոյտ լիներէն՝
 Ուր նաւակները կարապի նրման
 Կախարդանքներով կը սահին, կ'երբան,
 Լիներէ՞ն կուզաք, կապոյտ լիներէն...

Ձեր երազանքին, իրիկուան ձայներ,
 Հոգիս՝ որ կը զգայ ցաւերը կեանքին,
 Իմ երազներս անցան, գրնացին,
 Իրիկուան ձայներ, անուշիկ ձայներ...

ՄԱՂԻԿԻ ԱԼՊՕՄԸ

→→→○○←←←

Յիշատակներ են բոլորն ալ, քառամա՛ծ
Յոյսեր գոգցես՝ որոնք կուտան անցեալին
Գեղեցկութիւնը միշտ չմնա՛ղ, ժրպատգին
Գարուն մը՝ որ բըլուրներէն է իջած...

Հովուունիի նազաններովը սիրուն
Եւ սիրերգովն ականակիտ աղբիւրի,
Կամ հրծծիւնովը սիւքին՝ որ կը փախչի՝
Կամ սարսուռովը շուշանի դաշտերուն...

Ծաղիկներ են բոլորն ալ զեսեղուած
Այգօմիս մեջ Ալպեաններու կողերէն,
Էսրվայսներ՝ որոնց երա՛գը նորէն
Թաղձոտ հոգիս կը հասկընայ անկասկած...

Դեռ ուրիշներ՝ որոնք այժմ հոգիիս
Կուտան զբխուր մեղեդութիւնն անցեալին,
Ամենքն ալ կը կազմեն գիրքն երազին՝
Որուն վրայ կը կարդամ, «Մի՛ մոռնար զիս...»

Մոռնա՛լ քեզի... կարելի չէ՛ ինձ համար,
Ո՛վ անցեալի մըրուշներով ծածկուած
Գեղեցիկ կեանք, որովհետեւ չէ ծագած
Դեռ արշալոյս մը աննրման, քեզ պէս վառ...

Որովհետեւ դեռ աչքերս կ'արտասուեն
Քեզի համար, գեղեցկութիւնը անհուն,
Ո՛վ դիցունիք էսրվայսի թերթերուն՝
Որոնք ինձի կը ծիծաղին հեռուէն...

Ու կը զգամ քե լոյս մը սակաւ կը մարի՝
Ինչպէս համբոյրն երազանքի մոխրին վրայ,
Օ՛, ես կուլա՛մ, կուլա՛մ կեանք՝ որ կ'անցնի՛,
—Որովհետեւ ինչ որ կ'անցնի՛՝ ա՛լ չի կա՛յ...:

ԳՐԵՆՐԱՅԻՆ ԱՆԳՈՐՐՈՒՓԻՒՆ

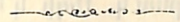
Դաւեսերուն վրայ ա՛լ ձայն չի լրսուիր,
Սիրերգը միայն ցայսող աղբիւրին
Հեռուէն կու գայ անո՛յ՛, մեղմագին —
Երկնականաւորն է աստղոս, լուսալիր:

Անդորուքեան մէջ այս գիւտային
Օ՛ մեղմ հրծծիւններ. — երգե՛ր հին կեանքէն —
Օ՛ անհեգեղի խորհուրդներ ամէն. —
Բայց անա՛ կուգայ սիրերգն աղբիւրին:

Ծաղիկները հոն երազ կը հիւսեն,
Ուռենիներն ալ առուակի ափին,
Ա՛յս, այս գիւտերով վառ սերեր ունին. —
Եւ սակայն կուգայ սիրերգն հեռուէն:

Լուսնակ փոքրիկիս ժրպիսն է սիրուն.
Հրծծիւններ՝ կան սոսկ դաւեսերու վրայ.
Ո՛վ աստղեր, ինչո՞ւ սիւսիկըս կուլայ...
Դեռ չի՞ սիրերգեր աղբիւրը հեռուն:

ՀԵՌԱՌՈՐ ՏՆԱԿԸ

Այս իրիկուն դարձեալ քեզի կը յիշեմ
Երբ սրբամունակ հոգիս կուլա՛յ առանձին՝
Լրուքեան մէջ բաճասեղծի սեցեակիցն,
Երբոր յիմար ձայներ սակաւ կը լրսեն...

Այս իրիկուն, լո՛յս իրիկուն, լո՛ւս իրիկուն,
Կուգաս ինձի հեռուներէն երբ կուլամ,
Որովհետեւ չե՞ որ յոյսես մարեցա՛ն,
Դեռ աչքերս կը մնան ծոցը մութերուն:

Եւ մութին մէջ միայն քեզի կը տեսնեմ,
Այս իրիկուն կը տեսնեմ որ չքնաղ ես.
Բաղեղները ովկեանիդ ջուրին պէս
Տանիքեդ վար իրենց Կողբ կը բերեն...

Կը տեսնեմ որ դեռ աղբիւրին գոցարիկ
Սիրերգներէն լրուքիւնըդ կը բրբրա՛յ.
Ծաղիկները քեզ պարուրած են անա՛,
Իբր ըլլայի՛ր հովուուհի մը գեղեցիկ...

Կը տեսնեմ որ ծառերուն մէջ կը ժրպսա՛ս
Ինչպէս հեռո՛ւն կանանչ ծովակը սարսա՛մ
Երբ նազանփոս նաւակները կ'հեռանա՛ն,
Ինչպէս սիրուն հորիզոններն ալ անհա՛ս...

Բայց նաւակը երբ կը սոււրայ փութօրէն ,
Տրդան կուլայ՝, վարդեր չունի նետելու ,
Առնել կ'ուզէ զանոնք յուզուած ջուրերէն ,
Բայց նաւակը արդէն հեռո՛ւ , շա՛ս հեռու ,

Շա՛ս հեռու է այն վարդերէն... եւ կուլան
Իր աչքերը , առագաստները չի կան ա՛լ ,
Ինչ որ հիմա կը մըսածէ , սեւ ներկան ,
Մութ ներկան է անցեալին վերջ լուսավառ...

Երբ կը նետէր ան՝ ծաղիկներ եւ վարդեր
Ովկեանի ջուրերուն վրայ ծիծաղկոս ,
Երբ նաւակը գեփիւռներէն կը սարուեր ,
Երբ մահը դեռ չէր հասկըցուած կեանքին մօտ...

Պէ՛թ ՀՈՒՎԷՆ ԵՒ ԻՐ ԵՐՊԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
(Նկար Լ. ՊԱՆԷՍԹՐԻԷՐԻԻ)

...→→←←...

Զուրակին լաւերը կը թրթրուան ,
Կը հեծեն գոգես հոգիներուն հետ՝
Երազներն որոնց գընացի՛ն անհետ
Ծառերէն քափող թերթերու նման ...

Ծառերէն քափող թերթերու նման
Մարած յոյսերն սակաւ կ'առկայծին
Երբ քաղձոս երգը «Մեծ» Պերնովէնին
Կուլայ՝ . կը սարսուի գիրկը զբարութեան ...

Եւ անոնց հեծքին , սրբում լաւերուն ,
Հետ կ'եղբայրանան մե՛ղմ հեկեկաններ ,
Կը շարունակէ՛ Պերնովէն մինչդեռ
Փոխ սալ իր սիրքը ջուրակին թրթուուն ...

Կ'ուզէ՛ որ ըլլան , ըլլան իր գերին
Անոնք իրենց լո՛ւռ , ցաւոս սիրտերով ,
Մինչդեռ ինք կ'ուզէ երկա՛ր ժամերով
Հոգին նըւիրել պաշտած ջուրակին ...

Ու կը հեծկրջան լաւերը սրբո՛ւմ ...
... Պիտի ուզէի՛ անոր երգերէն
Մեկին հետ միայն մարի՛լ մեղմօրէն
Ինչպէս լոյսերը վերջալոյսներուն ...

Պիտի ուզէի՛ անոր հետ հեծել ,
Անոր ջուրակին մե՛ղմ լաւերուն հետ ,
Իմ երազներս ալ գընացի՛ն անհետ ,
Ո՛վ Պերնովէնի քաղձոս նըւազներ ...

ՅՆՈՐԳ

Դեռ չի հասկրցուած ձայներ կը քրքուան,
Թերեւքս մարած սիրերգի վանկեր
Պատուհանիս հով, Ապրիլ-իրիկուան
Խաղաղութեան մեջ, դուրսը, ամեն տեղ...

Թերեւքս անոնք օր մը հնչուեցան
Վառ շրթունքներէ՛ — իրիկուն մ'ապրիլի —
Որոնք արգ լրուի՛կ եւ փակ կը մընան,
Կը յիշեմ երգ մը՝ որ կը մարմըրի՛...

Օ՛, քերեւս անոնք հառաչանքներ են՝
Որ հոգիիս հետ գաղտնի՛ կը խօսի՛ն,
Իրիկուններու տարած մը յուզումեն
Հեռաւոր տեղ մը կը դողա՛յ սօսին...

Պիտի չի ծագի՛ն աստղերն երազիս
Որ պատահանքներով անցնիմ այս կեանքեն,
Պիտի չի ժրպի՛ յուսահատ հոգիս՝
Զոր մարած սերեր այնքան կը տանջեն...

Օ՛, յիշել կ'ուզեմ համբոյրներ մարած,
Եւ սիրել երազն՝ որ կը մարմըրի՛,
Կ'ուզեմ ըստպել ես քեւեր առած
Դեպ՛ իրիկուններն անցած Ապրիլի...

ԻՐԻԿՈՒՆԸ

Իրիկունը սիրերգութիւն մ'է գողտրիկ՝
Որուն դիւքանք միտ կուգայ ինձ տանիլ
Դեպ՛ անձանօր հորիզոններ հետալի՛ր՝
Ուր կը բացուին էտրվայտներ գեղեցիկ...

Էտրվայտներն երազներու պատուարն՝
Որոնք հիւանդ հոգիս կ'ըլլայ միտ գերի,
Որովհետեւ ինչ որ սիրիս մեջ կ'ապրի,
Անըրջանքի կարօտ մըն է ջերմագին...

Իրիկունը, սիրերգութիւն մ'աննրման,
Կը սարսուռայ ինչպէս լընակը սիւքին,
Երբ նաւակներ մոռացութեան կը դիմեն
Կարապետու նազանքներով կուսական...

Եւ երբ ուրիշ կը բարձրանան նըւագներ
Եւ կամ վանկեր երեկ մարած երգերու,
Որոնք կուգան յիշատակներ բերելու
Հոգիներուն՝ որ դեռ կ'ուզեն ըստպել...

Իրիկունը սիրերգութիւն մ'է բննոյշ...
— Դարձե՛ք, դարձե՛ք իմ հոգիիս կը սպասե՛մ,
Ո՛վ երազներ անցած գնացած օրերէն,
Ո՛վ ակնարկներ չի մոռցրուած եւ անոյշ...

Գ Ի Շ Ե Ր Ն Ե Ր Ն Ե Ղ Ո Ս Ի Ա Փ Ե Ր Ո Ւ Ն Ա Ր Ա Յ

Համբայ մը գիտեմ՝ որ ինձ կը սանի
 Շա՛ս հեռուները Նեղոսի փոփեմ .
 Այնտեղ զեփիւռը հեփտաքներ ունի՝
 Որոնք գիշերուայ սերը կը գովեն:

Ուղիք, չեմ գիտեր, ո՞ւր կը վերջանայ...
 Լուսնակը քաղձոս դեմքիս կը ժրպտի
 Ինչպէս հրա՛գ մը երբ հոգիս երթա՛յ
 Դեպի անհունը, աստղերն արծաթի:

Ի՞նչ կը փրնսրոտեմ լուռ գիշերներով
 Երբ լոկ աստղերը ինձ բնկեր կըլլան,
 Նեղոսի ջուրերն երբ մըրմընջելով
 Լուսրնկային սակ կը սահի՛ն, կ'երթան...:

Աւաւանդներն ըսուեր կը ձրգեն
 Այն համբուն վրայ՝ ուրկէ ես կ'անցնիմ .
 Քայլերուս ձայնը չի լրսուիր, լուռ եմ,
 Ինչպէս ա՛յ երգել չուզեր իմ հոգին...:

Կը փայլեմ այսպէս, ո՞ւր կ'երթամ, գիտե՛մ,
 Ե՛ս ալ չեմ գիտեր, միայն կը փայլեմ,
 Նեղոսի ջուրերն չեն լրուեր երբեք,
 Բայց հոգիս անոնց չունկընդրէր նորէն...:

Ինչո՞ւ չեմ ցանկար լրսել Նեղոսի
 Մըրմընջիւնները... Էւ կ'անցնի՛մ սրբում,
 Մինչդեռ երկինքէն ժրպի՛ս կը հոսի
 Իմ բանաստեղծի խոնաւ աչքերուն...:

Ե՛ս ալ չեմ գիտեր, կը փայլեմ միմակ
 — ո՞ւր կորսընցուցի թե ծաղիկ յոյսեր —
 Գըլխուս վրայ միտ արծաթէ լուսնակ
 Եւ չորս բոլորս լրուրի՛ւն, սիւքեր...:

Մինչ միտքիմակ ըսուերներ կուսան
 Աւաւանդներն անձայր ուղիիս,
 Յոգնած փայլերս շա՛ս հեռու կ'երթան
 Նեղոսի փոփեմ Էւ կուլա՛յ հոգիս...:

ԱՇՆԱՆ ՏԵՐԵՒՆԵՐԸ

Մեծ գիրքերու էջերուն մէջ պահեցի,
Անոնք որ մը պատուհանիս փեղկերէն
Ներս փութալով եկեր էին, մեկուսի
Մարած սերերն երբ կուլայի սքսմօրէն...

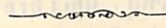
Ինկեր էին մազերուս մէջ եւ ճակսիս
Վարայ՝ ուր միտս անցեջ կրակ մը կ'այրէր,
Երբ երագի կ'արօտն ունէր խեղճ հոգիս,
Եկեր էին, ուզեր էին ինձ սիրել...

Թերեւս անոնք գիտցեր էին որ կուլամ,
Թէ երագներս նրման էին մարմրո՛ւն
Իրենց փայլին, եւ լոյսերուն իրիկուան
Երբ առունի քամին երգն էր դաւեսերուն...

Հիմա զանոնք գիրքերէս դուրս հաւաքած
Սեղանիս վրայ. կը համբուրեմ յիշելով
Թէ որ մ'անոնք սիրսիս էին փութացած
Ինկեր էին աչկերուս եւ ճակսիս փով...

Կուլամ անոնց անցեալը՝ որ զարունն էր,
Հրաւայիին անոր չրքնա՛ղ եւ սիրո՛ւն,
Անկեղծօրէն ո՛վ պիտի լայ, չէ՛ք գիտեր,
Գարուններն իմ անցած, զնացած օրերուն...

ՄՈՌՅՈՒԱՄ ԵՐԳԸ

Հեռուներէն անձամօր
Երգ մը կուգայ այս գիշեր
Եւ կը մարի սիրսիս մօտ՝
Ուր յոյսերս են մոխրացեր...

Յետոյ երգը կը փութայ՝
Զեփիւռին հետ գիշերուան
Դեպի դաւեսերն հեռակայ՝
Ուր կը ժրպիտ լուսընկան...

Գուցէ այնտեղ կը խօսի՛
Ծաղիկներուն երագող
Եւ ջուրերուն արծաթի,
Կը մոռնայ սիրքս սանջուո՛ղ...

Գուցէ հեքեաք կ'ըսէ ան
Ականակիտ աղբիւրին,
Սիրքս՝ ուրտեղ ա՛յ չի կան
Վառ բոցերը երագին,

Ան կը լրէք եւ կ'երթայ...
Հեռուներէն անձամօր
Կուրծփս վրայ կը փութայ
Եւ կը մարի՛ սիրսիս մօտ...

Ինչէ՛ր կ'ըսէ ան ինծի
 Իմ մանկութեան օերես
 Երբ ժրգտադէմ կ'երգէի՛,
 Ա՛խ, երբ անմեղ էի ես...

Երբ գարունը կը դառնա՛ր
 Ծաղիկներով, սիւ՛ք երով,
 Երբ յաւիտեան յոյսը վառ,
 Կը շողշողար սիրտիս հով. .

Երբ ես սիրե՛լ գիտէի...
 Հիմա կ'ասե՛մ այս կեանքն ալ՝
 Որ լոկ սանջանք կը բըւի...
 Ա՛խ, կ'ուզէի անհուննա՛լ

Պիտերին մեզ որպէսզի՞
 Երգը չի գա՛ր հոգիիս,
 Ա՛խ, ան ինչէ՛ր կը խօսի՛,
 Կը հեկեկայ երբ հոգիս...

Խրոնիքներէ՛ն կը խօսի
 Հեռուները կորսուած՝
 Ուր արծաթը լուսինի
 Իր վառ կրնիքն է դրամ...

Փարուններու՛ կը պատէ՛
 Որոնք անցան, գրնացի՛ն,
 Հիմա յոյսը մեռեր է,
 Ալ չ'ըստպատէ իմ հոգին...

Հիմա սանջանքը կեանքի
 Հոգիիս մեզ լոկ կը զգամ,

Աւա՛ղ, վարդը կը բուսի
 Երբ գարուններն հեռանան...

Փարուններէ՛ն կը խօսի՛
 Որոնք ինծի սիրեցի՛ն,
 Համբոյցներէ՛ն սիրելի,
 Նըւագներէ՛ն երազին...

Աւա՛ղ, երազ չունիմ ես...
 Հեռուներէն անձանօք՝
 Երգը կուգա՛յ բոցի պէս
 Եւ կը մարի՛ սիրտիս մօտ...:

ԳԻՇԵՐԻՆ

Դարձեալ քեզի անկեղծօրէն կը սիրեմ,
 Խորհուրդներդ հոգիիս տ՛ւր. լո՛ւտ գիշեր,
 Որ յաւիտեան մեհուքեանքս մեջ ըսպասեմ,
 Սիրքս, գիտե՞ս, ա՛յ չի ցանկար երազել...

Որովհետեւ սանջաններ կան. զանոնք քեզ,
 Օ՛, միայն քեզ ըսի, գիշեր, գաղտնօրէն,
 Յետոյ լացի՛ր գրգուանիդ մեջ սրդու պէս.
 Այսօր քեզի յիմարի՛ պէս կը սիրեմ...

Ինձի լրսե՛, դուն չե՞ս լրսեր անոնց՝ որ
 Տանջուած եւ անիծուած են շա՛տ անգամ,
 Վառ կուրծքիս սակ լացող սիրքս վիրաւոր,
 Քեզի՛, գիշեր, գրգուաններուդ կը բանամ...

Որպէսզի քեզ, խորո՛ւնկ գիշեր, գաղտնաբար
 Ըսեմ մեղմի՛կ որ մարդերը չի լրսեն,
 Տանջուի՛լ... այո՛, սանջուի՛լ կ'ուզեմ անգաղար,
 Որովհետեւ ապրի՛լ կ'ուզեմ վեհօրէն...:

ՍՄՐԱՆ ԻՐԻԿՆԱՎԵՐՁ

Օղին մեջ անո՛յք բրբրոմներ կան,
 Եւ զանգակներու տարտալ ղողանջներ,
 Որ ետ կը բերեն սիրիս երկուան
 Երջանկութիւնը՝ որ սահման չունէր...

Ձայներ կը լրտուին՝ որոնք մեղմօրէն
 Վերջալուսին հետ շուտով կ'անհետին,
 Գիշերը լրբիկ կը փուրայ նորէն,
 Ես գերիս եմ միտս անոր խորհուրդին...

Ծառերը բոլոր կը շողան հիմա.
 Արեւը կ'իջնէ հորիզոնէն վար,
 Մինչդեռ ժպտադէմ լուսնկան կուգայ
 Իր արծաթեղէն ցոլերը տեղալ...

Ու կը նրկատեմ անձանոթ ասդեր,
 Հոգիս գինովցած օրօրումներով՝
 Հին երեկներէն կ'ուզեմ ետ կանչել
 Ինչ որ դեռ կ'ապրի գարուններուս փով...

Ծառերուն մեջէն գետը կ'երեւայ՝
 Որ արծաթավառ լընակ մ'է կարծես.
 Մինչեւ անորօտ հեռո՛ւն կ'երկարի
 Լայն ու գեղեցիկ ժապաւենի պէս...

Մինչդեռ հեռաւոր սիրատուներու
 Վանկեր կը հասնին գեփիւններուն հետ.
 Մեղամաղձօրէն, եւ յետոյ հեռո՛ւն
 Գիշերին ծոցը կը մարին անհետ...:

Ո՛վ Իրիկուն ,

ՄԵԼԱՄԱՂՁՈՏ ԻՐԻԿՈՒՆ . . .

Ո՛վ իրիկուն, մելամաղձոտ իրիկուն ,
Օ, այս պահերն՝ երբ կը մարին մեղմօրէն
Հոգեվարժի սրտում ցոլներն արեւուն
Եւ երբ յիմար աղմուկները կը լրուեն . . .

Ո՛վ իրիկուն, մեղմիկ փախչող իրիկուն,
Ո՛վ վերադարձը միտ տարտալ ձայներու ,
Դուն երա՞զն ես չի վերջացած սերերուն ,
Կուգա՛ս սիրտիս յիշատակներ բերելու . . .

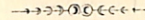
Ե՛ս այ քեզ պէս, մելամաղձո՛տ իրիկուն,
Կուլա՛մ բոլոր երազներս հեռացած,
Եւ հին կեանքիս երջանկութիւնն անանուն՝
Երբ սերերը վերջ չունէին անկասկած . . .

Աւա՛ղ, հիմա կը հասկընամ թէ երբեք
Պիտի չըլլայ երջանկութիւնը կեանքի,
Ո՛վ իրիկուան մեղմիկ ձայնե՛ր, դուք գիտէ՛ք
Որ իմ հոգիս անջանքին տակ կը կրքի . . .

Եւ հաճանչներն՝ որոնք տակաւ կը մարին,
Կը նըմանին իմ շուտ մարած յոյսերուն,
Ու քեզի հետ անա՛ կուլա՛մ սրտագին,
Ո՛վ իրիկուն, մելամաղձո՛տ իրիկուն . . .

ԻՐԻԿՆԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԳԱՆՈՐ

ՉԱՅՆ ԵՐԷՆ

Իրիկնային խորհրդաւոր ձայներէն
Հոգիիս մէջ յիշատակներ կը ծրնին ,
Այս իրիկուն գինովցած եմ ես նորէն
Յընորական բուրմունքներէն զեփիւտին . . .

Դեռ սիրտիս մէջ անցա՛ծ գնացա՛ծ օրերէս
Ինչպէս աղօտ եւ սրտագին հաճանչներ ,
Կամ համբոյրի մը վաղանցուկ դողին պէս
Յիշատակներ միայն, աւա՛ղ, կ'այրին դեռ . . .

Ու կը յիշեմ գեղեցկութիւնը կեանքիս ,
Անհունօրէն անմեղութեամբ մի փայլուն ,
Խաղաղութեան կարօտն ունի խեղճ հոգիս
Արդէն յոգնած ծանրութենէն ցաւերուն . . .

Ու կը յիշեմ մեղմիկ ցոլներն աչքերուս՝
Որոնց խօսքերն անո՛յշ էին եւ սիրուն ,
Ու կը զգամ թէ հոգիս հիւա՛նդ եւ անյո՛յս՝
Ա՛լ չըսպասէր վերածնունդին լոյսերուն . . .

Ու սրտմունակ յիշատակներ կը ծրնին
Հոգիիս մէջ իրիկնային ձայներէն ,
Մինչդեռ, աւա՛ղ, դառնութենէն ներկային
Երազներս կը մարմնորին մեղմօրէն :

Ու կը ցանկամ թեւե՛ր, թեւե՛ր ունենալ ,
Իրիկնային մելամաղձո՛տ պահերուն ,
Ա՛յս, որպէսզի դեռ կարենամ գինովնա՛լ ,
Երազներովն իմ հեռացա՛ծ օրերուն . . .

ՄՁԳԵՐՍ

Աչքերս կ'ըսեն որ հոգիս կուլա՛յ,
Տեսե՛ք անոնց մեղմ եւ մեղամաղձոս
Յոլն ինչպէս լոյսէ՛ր ծովակին վրայ,
Արեալոյսներու գերեզմանին մօս...

Ինչպէս սքսմագին կանանչութենէն
Յոյզ մը կը ծրնի մօր պուրակներու,
Տեսե՛ք աչքերս ինչէ՛ր կը պասմեն,
Անոնք միտ չունին ձեզի խաբելու...

Ա՛խ, որովհետեւ անոնց փայլին մեջ,
Եւ անոնց գողտրիկ, սիրուն սքսմութեան
Յուսահաս սիրքս կ'ապրի մինչեւ վերջ,
Ան սանջաններէ գինովցած այնքան...

Անոնց լոյսերը վերջալոյսերու
Մարող շողերուն շա՛ս կը նրմանին...
Ինչպէս երգերը կ'երթան հրձձելու
Իրենց վանկերը ծոցը զեփիւռին,

Հոգիս բոլոր սանջանները կան,
Եւ անոր մարած երազներն ամեն
Իմ աչքերուս մեջ՝ ուր սերեր կուլան,
Ուրի՛ս ակնարկներ մեղամաղձօրէն...

Որովհետեւ իմ աչքերս երեկ
Կ'ըսէին որ միտ սիրիս մեջ բոց կայ,
Այսօր ցոլն անոնց չի ժրպտիր երբեք,
Անոնք ձեզ կ'ըսեն որ հոգիս կ'ուլա՛յ...

ՊՈՍՏՐԱՆԷ

Կարծես քե ձայն մը կը կանչէ ինձի,
Սիրոյ նըւազ մը չըմա՛ղ եւ անո՛յս,
Ինչպէս զեփիւռին մըրմուռներն ըզգոյս,
Որովհետեւ ես այնքան սիրեցի...

Կարծես քե ձայնը չի գար հեռուէն,
Ուր աղուոր բաներ հոգիս կ'երազէ,
Մաղկոս աշխարհներ սիրավառ լոյսէ,
Ուր երազները բրոնչներ կ'առնեն...

Կարծես քե ձայնը սիրեսու կը լըսուի,
Ուր յիշատակ մը կ'ապրի միմիայն,
Մոխիրն յոյսերուն՝ որ կ'անհետանան,
Ինչպէս ցոլերը մեռնող արեւի:

Այդ ձայնը սիրոյ ձայնն է՝ որ կուլա՛յ,
Որովհետեւ ես այնքան սիրեցի,
Ա՛խ, այն ձայնն է՝ որ կը կանչէ ինձի
Միտ լրուրեան մեջ աստղոս գիշերուայ...

ԿԱՐՈՏ

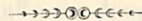
Իմ հոգիիս մեջ կարօսն է վառեր
Մեկն իր մրտերիմ աչերով գաղտնի,
Ծաղիկներուն չափ անո՛յժ գարունի
Կը ցանկա՛մ երազ եւ անմեղ յոյսեր...

Գարունն է հիմա չրքնա՛ղ ու սիրուն,
Չորս կողմըս ծաղի՛կ, վարդե՛ր ու նրւա՛գ,
Ինչպե՛ս կը ցանկամ որ խեղճ կուրծքիս քակ
Երազնե՛ր ժրպսին նրման աստղերուն...

Եւ աչերս երբեք գաղտնօրէն չի լա՛ն,
Կարօսներ սիրքս յաւիտեան այրեն,
Ու չի բաժնըւիմ երազանքներէն՝
Որոնք լուսազարդ հեռուէն կուզան...

Գինո՛վ՝ գիշերուան անձանոթ երգէն,
Երբամ շա՛հ հեռուն սեր փրկնարուելով
Երբ ձայնե՛ր կուլան կաղնիներուն հով,
Երբ արծաթ ջուրեր հեկեար մը կ'երգեն...

ՏԵՐԵՒՆԵՐՈՒՆ ՊԷՍ

Տերեւները, սե՛ս, կը բափին ծառերէն,
Եկո՛ւր, երբա՛նք պարտեզները միասին,
Ուր բօցնած են ծաղիկները գարունին,
Եւ ջուրերը առանց ցոլի, լրուե՛ր են...

Ծառերուն քակ դարձեալ նրսի՛նք հով-հովի,
Մեզ քո՛ղ ծածկեն չոր տերեւներն՝ որ կ'իյնան,
Մազերուդ մեջ պիտ' երազեմ նոր գարնան
Ծաղիկներն եւ ոսկի ցոլերն արեւի,

Ձեռներուդ մեջ վարդի փունջեր բանկազին,
Եւ ժրպիսն ալ աչերուդ մեջ պաշտըւա՛ծ,
Ուր կեանք դեռ իր խորհուրդներն է վառած,
Ուր դեռ անմեղ. մախուր տենչեր կը փայլին...

Պիտի սիրեմ եեզ յաւիտեան ես նորէն,
Պիտի պաշտեմ իբրեւ երա՛զ իբրեւ լոյս,
Երբոր աւա՛ղ, երազանքներն իմ հոգւոյս
Տերեւներու պէս չի բափին ջրաբօրէն...

ԵՐԶԱՆԻԿ ՍՏՈՒԵՐՆԵՐ

Ո՛վ դուք անցեալ, բայց երջանիկ բսուերներ,
Արդէն կորած սարիներէս վերջ հիմա
Հոգիս կ'ուզէ գեղեցկութիւնը ձեր յիշել՝
Որ միտքիս մէջ պայծառօրէն կ'անհուննայ...

Դուք բերես հոգիիս մէջ գաղտնօրէն
Կայծեր դրբի՛ք որոնք հիմա կը շողան,
Որովհետեւ ես դարձեալ ձեզ կ'երազեմ
Եւ ձեր սիրուն անուշութիւնը կուլամ...

Դուք ծառերէն եւ յիներէն սարսուռներ,
Եւ գեփիւռէն ձայներ ունի՛ք ներդաշնակ,
Մայիսներու փափուկ վարդերն է՛ք պահեր,
Խորհուրդներ է՛ք գիշերներու շաղիկն սակ...

Անոնց արձար դիւրամներէն զինովցած՝
Ո՛վ դուք անցեալ, բայց անուշիկ բսուերներ,
Հոգիիս մէջ ձեր յիշատակն անմոռաց,
Եւ ձեր անեղջ փողփողումներն է՛ք վառեր:

Չեզի մտնայ պիտէ՛ չի կրնամ ես երբեք,
Որովհետեւ հոգիս երգ մ'է մարմրուն,
Եւ դուք անոր սրխո՛ւր, սարսամ շեշերն է՛ք,
Ինչպէս ձայներն՝ որ կը մարին լո՛ւռ իրիկուն...

Օ՛, դուք անոր եղանակներն է՛ք անո՛յց,
Իրիկնային պահերուն մէջ սրբմագին
Չանգակներու ինչպէս ձայներ մեղանո՛յց,
Որոնք մեղմիկ սարսուռներով կը մարին...

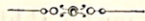
Դուք ի՛մա էիք անուշօր մը, կը յիշեմ,
Ա՛խ, այն ատեն լրո՛իկ չէիք ու սարսամ,
Հիմա միայն ձեր անորոշ ժրպիտէն
Իմ գեղեցիկ, անցեալ օրերս կուլա՛մ...

Որովհետեւ դուք կը լրո՛ւք, չէ՛ք խօսիր
Իմ հոգիիս գիշերներուն մէջ լրնա՛մ,
Դուք երջանիկ բսուերներ է՛ք սիրայիր,
Եւ ես ձեզի պիտէ՛ չմոռնամ անկասկած...

Եւ ես ձեզի պիտի յիշեմ միշտ լալով,
Չեր անըման գեղեցկութիւնն անհունցած,
Կեանքը միայն երջանկութիւնն է՛ք ձեզմով,
Ո՛վ դուք անցեալ, լո՛ւռ բսուերներ անմոռաց...

Վաղը լրնա՛մ սարիներէ վերջ երբոր
Կեանքը դառնայ բոլորովին ճառապանք,
Պիտի մընա՛ք դարձեալ անո՛յց, լուսաւոր՝
Դուք սանջըւա՛մ եւ անձամօք կուրծքիս սակ...:

ԿԵՆՏԻ ԶԱՅՈՅՔՆԵՐԸ

Կեանքի հանոյներն առանց ըզգալու,
Դիտել որ անոնք դառն են եւ լեղի
Յուսահասութեան խաւարովն յրդի՝
Թեւեմ վարդերն են հին մայիսներու...

Եւ դրախսներու արդէն կորսուած
Երազանքներն են վրտիտ բայց սիրուն,
Կ'երթան սանջրուող, խեղճ հոգիներուն
Տանիլ նանանչ մը մահուան մօտեցած...:

Հանոյներն, անոնք չըմբռնուած կեանքին՝
Որ ունայնութեան ծոցէն կը ծրնի,
Եւ բերեւս ւափսո՛ս, ծաղրանքն Անհունի,
Խեղճ պատրանքնար են մո՛ւր ու դառնագին:

Մքտեմութիւնը կ'ապրի մի միայն
Մահուան եւ կեանքին մեջը տարութիւն,
Ո՛չ ոք կարող է յաւիտեան սիրել,
Կեանքը կը փոխուի միտքերուն նրման...:

Սերը կը խաբէ, երազն ալ երբեք
Անսահմանութեան խորհուրդէն չի գար,
Իսկ ժամանակը մենք չենք հասկընար,
Ճրճմարտութիւնը լոկ ծաղրել գիտէք...:

Եւ սակայն աստիք անհունութեան մեջ
Նրպասակ մ'ունին անհասկընալի,
Կեանքն ալ անձանօր խորհուրդներ ունի՝
Որոնք խաւար են այսպէս մինչեւ վերջ...:

Օ՛, հանոյները չըմբռնուած կեանքին
Կը կորսուին միտք դրախսներու պէս,
Առանց ըզգալու շա՛ս լաւ գիտեմ ես
Որ անոնք լեղի են եւ դառնագին...:

Ս'խ, անոնցմէ վերջ յուսահատօրէն
Մարդկային հոգին կուլա՛յ, կը մեռնի,
Թերեւս, ափսո՛ս, ծաղրանքն անհունի,
Թերեւս ալ ինքը, Անհունը նորէն...:

ՎԵՐՁՍԱԼՈՒՍԱՅԻՆ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋ

Կը բանամ փեղկերս անցնող արեւուն,
Մեյամաղձօրէն հոգիս կը սարսուայ,
Արմաւենի մը Նեղոսին վրայ
Ծըռած՝ կ'երազէ հեռուն, շա՛ս հեռուն...

Նաւակ մը կ'անցնի՛... — Նաւակը կ'երթա՛ր
Ցայգալոյսի մէջ անոր ջուրերէն...
Տըժգոյն երազներս կը դառնան նորէն,
Կեանքի պատճառը սիրտս չի փութար...

Կը դիտեմ հեռուն, լ՛ու, լ՛ու... — կ'անհուննան
Դաշտերը կանանչ՝ հորիզոնին հետ,
Ա՛խ, նոր մըմունջ մը, երգ մը լըսուէ՛ր գէթ,
Հին երազներս ինչո՛ւ չի դարձան...

Բայց ո՛չ ոք գիտէ որ ես սիրեցի՛,
Ա՛խ, ես սիրեցի՛ շա՛ս, անհունօրէն,
Անա՛րթ ինչո՛ւ այնքան դըժբաղդ եմ,
Սերը ընկերն է յաւէտ սանջանքի...

Նեղոսի ջուրերն մեղմի՛կ կը դողան,
Անոնք հոգիիս ինչէ՛ր կ'ըսէին
Երբ մեր նաւակը կ'երթար երազին,
Այն գիշերները վաղուց մարեցան...

Երազներս ալ մարած են արդէն,
Պիտի ըսպասեմ սանջանքով անվերջ...
Վերջալուսայի՛ն խաղաղութեան մէջ
Պատահանիս փոյ, հիւանդ՝ կ'երազեմ...

ԱՅՍ ՏԱՐԻՐԸ

Այս տարիք կը ցանկայ վերջալոյսներ՝ երազուած,
Գիշերներու մէջ լրաիկ օրօրելու համար դեռ
Ինչ որ կեանքէն կը մընայ, մանկութենէն բառամա՛ծ,
Քանի մը խեղճ պատճառներ...

Այս տարիք մանկութեան հըրապոյրները չունի,
Ո՛չ ալ անոր խորհուրդը չի հասկըցուած ու սիրուն,
Անմեղութեան լոյսն, աւա՛ղ, աչքերուն մէջ կը մեռնի,
Եւ գարունը վարդերուն...

Սակայն մահէն վերջ կեանքին՝ որ մանկութիւնն էմիայն
Այս տարին ալ կը պահէ իր մէջ պատճառք եւ երազ,
Ան աստղերը կը սիրէ՛. եւ ծաղիկները գարնան,
Հորիզոններն ալ անհաս...

Հիմա սերը կը բացուի վարդի մը պէս, կը սպասէ՛,
Այժմ հոգին հո՛ւր ունի, պատճառք, զրո՛յց ու կրակ,
Հիմա աչքերն ալ ունին լ՛ու ըսուերէն երազէ,
Ծաղիկներու փոյնն սակ...

Այս տարիք, չեմ գիտէր, բերեւս անո՛յք է այնքան
Մանկութենէն վերջ այժմ, երբ շա՛ս լոյսեր կը մարին
Սիրոյ տարին է հիմա, տասն եւ ինը տարեկան,
Տարի՛նն անկեղծ համբոյրին...

Երբոր հոգիս կը փնտռե գիշերներու ծոցին մեջ
 Եղանակ մը գորովի, եւ սիրերգ մը մոռցրեա՛ծ,
 Երբոր սիրքը կը ցանկայ սիրոյ կրակ մ'ալ անեւջ,
 Յիշատակներ անմոռաց...

Այս սարիքը, բո՛ղէք որ ըլլա՛յ ծաղիկ ու գարո՛ւն,
 Սիրոյ սարիքն է հիմա, սասն եւ ինը սա՛րեկան,
 Թողէ՛ք, բողէ՛ք որ հոգին ըլլայ գերի՛ն վարդերուն
 Եւ ըլլայ արդ ամեն բան...

Օ՛, այս սարիքն երբ սիրքը գեղեցկութիւն մ'երազէ
 Կը ցանկայ, լո՛ւռ ըստուերներ, եղանակներ սիրալին,
 Օ՛, այս սարիքն երբ հոգին անո՛յս աչքեր կ'երազէ
 Եւ մըրմունջներ մեղմագին...

Թողէ՛ք, բողէ՛ք որ համբոյրն անկեղծ ըլլայ միշտ անմեղ
 Այս սարիքն վերջ կեանքի ծաղիկները կը բոռմին,
 Թո՛ղ աչքերը չի սրսեն, բո՛ղ չի խաբեն երազներ,
 Երջանկանա՛յ բող հոգին...

AURORA

Դարձեալ անա՛ ինծի միմակ կը գրքնես
 Պատուհանես հոս փութալով, արշալո՛յս,
 Դըժբաղդ սիրքիս ցաւն ըզգացող մեկու պէս՝
 Գիտե՛ս որ ա՛լ չունիմ յոյս...

Դուն կը շողաս բիբերուս մեջ, սեղանիս
 Վըրայ մեղմիկ հանանչներովը փըռուած,
 Կը հասկընա՞ս ըզգացումներն հոգիս
 Եւ յոյսերս մոխրացած...

Կուգաս դարձեալ, միեւնոյնն ես, ոսկեգո՛յն,
 Կը բարձրանաս հորիզոնէ մ'անձամօք,
 Դուն ձամօք ես այն հեռացա՛ծ օրերուն՝
 Որոնք անա՛ սիրքիս մօտ

Իրենց անո՛յս յիշատակներն են վառած...
 Դուն, արշալո՛յս, գիտե՛ս որ ես Շ՛ատ լացի,
 Որ յոյս կուտաս իմ աչքերուս մըրամած,
 Գիտե՛ս որ ես յուսացի՛...

Ալ չեմ յուսար, չեմ արժատուեր... միայն քեզ
 Ահա՛ վերտոս, հիւանդ կուրծքս կը բանամ,
 Եկու՛ր, եկու՛ր ինձ հասկըցող մեկու պէս՝
 Որ քեզ սիրեմ յաւիտեան...:

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, սենեակիս մէջ, սեղանիս
Վրբայ փրօճ կախարդանքը ոսկեգոյն,
Ուր շա՛ս երգեր, քաղձութիւններ խեղն հոգիս
Կը նըւիրէ յոյսերուն՝

Որո՞նք արդէն յոյսերու պէս մարած են...
Եկո՛ւր, եկո՛ւր, ինձի սիրող արշալոյս,
Ես համբոյրներն եւ երազներն ալ կ'ասեմ...
Գիտեմ որ ալ չունիմ յոյս...

Ես ոչ մեկուն ըսի ցաւերը սիրքիս,
Միայն քեզի, միայն քեզի ըսի ես...
Որովհետեւ կուգաս դարձեալ հոգի՛իս
Գրգուանքներու երգին պէս...:

Մ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ
ՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1.— ԱԼՔՈԼԻՆ ՆՍՈՋԻՐՆԵՐԸ	Գլմ 2 դր
2.— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ	• 2 •
3.— ԿԱՅԻԼՆԵՐ (Պատկերազարդ)	• 1 ¹ / ₂ •
4.— ԱՍՈՒԼԻՍՆԵՐ	• 1 ¹ / ₂ •
5.— ՅՈՒՇԻԿՔ ԶԷՅՅՈՒՆԻ (Պատկերազարդ)	• 15 •
6.— ՀՆՁԵԱԿՆԵՐ ԱՐՄԷՆ-ՆՐԿԱԹ	• 2 •
7.— ԱՆՇԱՆՔ ՍՏՈՒԵՐՆԵՐ	• 4 •

Այս գրքերը ստանալու համար

Ի/մն/

ՄԱՄՐԿՈՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻՆ

Մարզումս

Իսկ Պոլիս՝

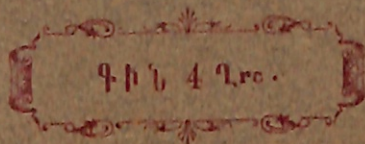
Կեդրոնաստի . 2. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ ԳՐԱՏՈՒ

ՆԸ . Պատկեր Գափու . Բարսիլ փաշա խան . թիւ 18

ՀՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՐՄԿԱՈՒՄ ԲՆՈՒՅԼԸ

Վ.Այ մը իրական եւ նկատեցեալան

ԳԻՆ 4 ԴՐՈ

6929

[Handwritten signature]

2018

